

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Mars 1882, kl. 11 f. m.

Betänkande, angående hvitbetssockertillverkningsafgiften.

De bestämmelser, som röra beskattningen af hvitbetssockertillverkningen inom riket, återfinnas

dels i Kongl. kungörelsen den 15 Oktober 1869, deri Kongl. Maj:t till allmän efter rättelse kungör Riksdagens samma år fattade beslut, att tillverkningen af hvitbetssocker inom landet skulle åläggas särskild beskattning i förhållande till införseltullen å utländskt råsocker, men att undantag från denna bestämmelse skulle medgifvas sålunda, att nämnda tillverkning finge skattefritt bedrivas till den 1 Juli 1873, att från och med den 1 Juli 1873 till den 1 Juli 1876 tillverkningen endast ålades en skatt, motsvarande en femtedel, från och med den 1 Juli 1876 till den 1 Juli 1879 två femtedelar, från och med den 1 Juli 1879 till den 1 Juli 1882 tre femtedelar samt från och med den 1 Juli 1882 till den 1 Juli 1885 fyra femtedelar, allt af den vid dessa tider gällande tullsats å utländskt råsocker af mörkare färg än N:o 18 af den i världshandeln gällande Holländska standard;

dels i Kongl. förordningen den 30 Maj 1873, som jemte Kongl. Maj:ts samma dag fastställda ordningsstadga för hvitbetssockerfabrikerna i riket meddelar närmare bestämmelser angående ifrågavarande beskattnings uttagande, kontroller derå m. m.;

dels i Kongl. kungörelsen den 2 Juni 1876, hvarigenom påbjudes, att skatten från och med den 1 Juli samma år till den 1 Juli 1879 skall i öfverensstämmelse med Kongl. kungörelsen den 15 Oktober 1869 utgöra två femtedelar;

dels ock slutligen i Kongl. kungörelsen den 25 April 1879, deri Kongl. Maj:t på grund af Riksdagens beslut samma år stadgar, att skatten jemväl från och med den 1 Juli 1879 till den 1 Juli 1882 skall utgå med endast två femtedelar.

Genom sistnämnda stadgande frångicks alltså det af 1869 års Riksdag i ämnet fattade beslut, så till vida att den förhöjning i skatten, som enligt nämnda beslut skolat ega rum från och med den 1 Juli 1879, uppsköts och skatten bestämdes att fortfarande intill den 1 Juli 1882 utgå med två femtedelar af tullsatsen.

Den skatteförhöjning, som alltså under innevarande år vore att förutse, föranledde Malmöhus läns hushållningssällskap att i underdånig skrifvelse den 20 sistlidne September anhålla, det Kongl. Maj:t ville till Riksdagen göra framställning om »att, med upphäfvande af nu gällande bestämmelser för beskattning af hvitbetssockertillverkningen, skatten för dylikt socker under en tidrymd af tio år, räknad från och med år 1882, fastställes till högst två femtedelar af tullsatsen för råsocker.» Såsom skäl härför framhåller sällskapet å ena sidan den stora betydelse, som hvitbetssockerindustrien utöfvar på jordbruket och boskapskötseln, och, å den andra, att nu gällande föreskrifter om en snabbt stigande beskattning lägga hinder i vägen för nya fabrikers uppkomst.

Denna underdåniga framställning har blifvit till bifall förordad af såväl Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län som Landtbruksakademien förvaltningskomité, hvilken senare derjemte som sin åsigt uttalat, att bifall till hushållningssällskapets framställning knappast vore tillräckligt för att framkalla nya hvitbetssockerfabriker under andra än de mest gynsamma förhållanden, utan att för uppnående af detta ändamål vore behöfligt, att vissa års frihet från skatt beviljades nyanlagda fabriker. Kommerskollegium åter afstyrker, efter en fullständig redogörelse för denna beskattningsfrågas behandling, på anförda skäl, bifall till ansökningen.

Någon framställning i ämnet från Kongl. Maj:t har emellertid ej ännu blifvit till Riksdagen afgifven, hvaremot frågan genom trenne i Kamrarne väckta motioner dragits under Riksdagens pröfning.

Uti dessa till Bevillnings-Utskottet hänvisade motioner har nemligen blifvit föreslaget:

af Herr *Jöns Pehrsson* inom Första Kammaren (motion N:o 33): »att Riksdagen för sin del måtte besluta, att ingen förökning på den förut bestämda skatten för hvitbetssockertillverkningen får ega rum utöfver det belopp, som var gällande för sistlidet år 1881»;

af Herr *Lasse Jönsson* inom Andra Kammaren (motion N:o 38): »1:o) att den beskattning, som är ålagd den inom landet varande hvitbets-

sockertillverkningen vid den fabrik, som nu är i verksamhet, måtte, utan någon förhöjning, fortfarande som under de sex sistförflutna åren utgå med två femtedelar af den för hvarje år bestämda tullsats å utländskt råsocker af mörkare färg än N:o 18 af den i världshandeln gällande holländska standard; 2:o) att de fabriker, som härefter börja denna fabriksrörelse och äro belägna på öfver två mils afstånd från en i gång varande eller under de senaste fem åren nedlagd fabrik, måtte varda befriade från all sådan beskattning under de fem första åren af sin verksamhet, och att derefter denna beskattning under fem år må utgå med endast en femtedel och sedan lika med äldre fabriker; och 3:o) att de fabriker, som under de senaste tio åren bedrivit hvitbetssockertillverkning, men under de senaste fem åren varit nedlagda, må under fem år från fabriakens igångsättande erlægga beskattning med en femtedel och derefter skatta lika med andra i gång varande fabriker; samt

af Herr *Ola Andersson i Burlöf*, likaledes inom Andra Kammaren, (motion N:o 79): »att, med upphäfvande af hvad i äldre stadganden häremot strider, Riksdagen må besluta dels någon frihetstid för nya fabriker och dels att skatten på hvitbetssockertillverkningen från och med den 1 Juli innevarande år skall utgå med hälften af gällande införseltull å råsocker, efter den beräkning, som i öfrigt nu är gällande.»

Till stöd för sina olika förslag åberopa motionärerne hufvudsakligen dels samma skäl, som Malmöhus läns hushållningssällskap i sin ofvan omnämnda framställning till Kongl. Maj:t anført, och dels den rikliga arbetsförtjenst, som denna industri erbjuder åt den fattigare befolkningen, hvarjemte Herr *Ola Andersson* särskildt fäster uppmärksamheten på huruledes det synes svårt att afgöra, huruvida, »om intet beslut nu påkallats, skatten skulle fortfarande utgå med två femtedelar, eller om den utan något nytt beslut skulle höjts med en femtedel eller kanske med två femtedelar, enär å ena sidan Riksdagen 1879 förklarar, att nytt beslut borde fattas, innan en skatteförhöjning inträdde, men, å den andra, Kongl. kungörelsen den 15 Oktober 1869 icke är genom någon annan förordning upphäfd, och ej heller särskildt beslut om uppskof med den sista femtedelen fattadt.»

Vid besvarandet af dessa motioner anser Utskottet lämpligt att förutskicka en kort redogörelse för hvitbetssockertillverkningen i landet, sedan densamma blef underkastad beskattning.

Oaktadt i Landskrona en fabrik för tillverkning af hvitbetssocker under en lång följd af år eller allt sedan år 1854 varit i verksamhet, tycktes denna industri ej vilja taga någon vidare utveckling förr än sedan Riksdagen år 1869 bestämt grunderna för beskattningen af denna dittills skattefria tillverkning. Efter sistnämnda år anlades ytterligare fyra hvitbetssocker-

fabriker, så att när 1873 års förordning angående beskattningen med hösten samma år trädde i kraft, erhöll densamma tillämpning på två fabriker i Malmöhus, två i Östergötlands och en i Hallands län. En fabrik hade visserligen under samma tid varit anlagd i Stockholms stad, men nedlades efter en kort verksamhet, innan någon beskattning ifrågakom. Af de förstnämnda fabrikerne nedlades den i Halland redan vid slutet af år 1873 och den ena af fabrikerne i Östergötland i Februari 1874. Fabriken i Landskrona förstördes genom våld i Oktober år 1875, och dess återupprättande lärer mött hinder från kommunalmyndigheternas sida. Den andra fabriken i Östergötland, förlagd i Vadstena stad, fortgick till i Januari månad år 1878, ehuru med svag tillverkning, då äfven den nedlades, hvarefter endast en fabrik, belägen vid Arlöf i Malmöhus län, hittills varit i verksamhet.

Hvad beträffar betafverkningens storlek och den deremot svarande skatten till statsverket, så hafva, enligt uppgift från byrån för kontrollen å tillverkningsafgifter, dessa utgjort:

Tillverkningsåret.	Centner betor.		Skatt.
1873—1874	731,295	Kronor	73,129: 50.
1874—1875	411,755	»	41,175: 50.
1875—1876	398,150	»	39,815: —
1876—1877	271,159	»	54,231: 96.
1877—1878	195,303	»	39,060: 60.
1878—1879	165,440	»	33,088: —
1879—1880	247,415	»	61,853: 75.
	{ 230,685 }		{ 57,621: 25.
1880—1881	{ kilogram: }	»	{ 55,802: 21.
	{ 9,498,250 }		

De skäl, som lågo till grund för 1869 års Riksdags beslut angående beskattning af hvitbetssockertillverkningen, voro *dels* jordbrukets fordran, att hvitbetskulturen och hvitbetssockertillverkningen skulle betryggas mot ovissa och våldsamma beskattningsåtgärder, *dels* statsverkets fordran att icke gå miste om en bland sina betydligare inkomstkällor. Man förestälde sig, att farhågan för dylika beskattningsåtgärder skulle afhålla från att egna sig åt en industri, som, i afseende på sjelfva betodlingen, erfordrade längre tid för ernåendet af gyusamma resultat, och, i afseende å sockertillverkningen, fordrade nedläggandet af betydliga kapital uti de därför behöfliga verk och inrättningar. Man hoppades, att, om denna farhåga undauröjdes, skulle inom vårt land, likaväl som inom andra länder med något så när likartade natur-

förhållanden, uppblomstra en hvitbetssockerindustri af största betydelse ej mindre för statens finanser än för folkets ekonomiska välfärd. Det beslut i ämnet, som 1869 års Riksdag fattade, tillförsäkrade ock ifrågasvarande industri ytterligare fyra års skattefrihet och pålade den för de följande tolf åren en långsamt stigande beskattning, som dock ännu vid sitt maximum bibehöll ett skydd för den inhemska tillverkningen. Vare sig med anledning häraf, eller under inflytande af en allmänt utbredd opinion om de stora ekonomiska fördelar, som vore att hemta af hvitbetssockertillverkningen, uppstod omedelbart härefter betodling i större eller mindre skala inom flera delar af landet, hvarjehande förut omförmälda sockerfabriker anlades. Resultatet blef emellertid det jemväl ofvan antydda, att nemligen flertalet af dessa fabriker nedlades, dels innan beskattningen trädte i verkställighet, och dels innan densamma hunnit stiga ens öfver sitt lägsta belopp eller en femtedel af tullsatsen å råsocker. Endast *en* fabrik, nemligen den vid Arlöf i södra Skåne, fortfor med sin verksamhet. Sannolikt skulle jemväl den närbelägna fabriken i Landskrona kunnat upprätthållas, derest den ej blifvit genom våldel förstörd.

Att den ännu synnerligen låga beskattningen skulle i någon väsentlig mån hafva varit en medverkande anledning till fabrikernas nedläggande, torde väl svärigen kunna antagas. Snarare tyckes detta häntyda deruppå, att det endast är i landets sydliga, af klimatet mest gynnade delar, som ifrågasvarande industri utan ett allt för högt skydd kan blifva lönande, en uppfattning som vinner stöd äfven af den omständigheten, att ehuru den i Skåne ännu i verksamhet varande fabriken under de senare åren lemnat ett allt bättre ekonomiskt resultat, så har dock icke arbetet vid någon af de nedlagda fabrikerna upptagits, ännu mindre nya blifvit anlagda.

Under sådana förhållanden, och då en beskattning af sockerförbrukningen ingår samt för en längre framtid torde komma att ingå såsom ett väsentligt led i landets finansiella system, skulle ett vidhållande af den nuvarande låga beskattningen af den inhemska sockertillverkningen innebära hufvudsakligen ett gynnande af landets af naturen lyckligast lottade delar.

Den minskning i inkomsterna af sockertullen, statskassan fått vidkännas genom hvitbetssockertillverkningen allenast vid de skånska fabrikerna, sedan skatten påfördes, uppgår redan nu till ej ringa belopp. En jemförelse emellan de afgifter, dessa för sin tillverkning haft att erlägga, och de belopp, hvar till tullinkomsterna för motsvarande kvantiteter utländskt råsocker skulle uppgått, utvisar följande resultat:

	Erlagd skatt.	Motsvarande tullafgift.	Statsverkets förlust.
År 1873	30,104: —	150,520: —	120,416: —
» 1874	47,939: 30.	239,696: 50.	191,757: 20.
» 1875	26,186: 80.	130,934: —	104,747: 20.
» 1876	40,783: —	135,015: —	94,232: —
» 1877	51,510: —	128,775: —	77,265: —
» 1878	33,023: —	82,557: 50.	49,534: 50.
» 1879	43,815: 50.	109,538: 75.	65,723: 25.
» 1880	79,447: 50.	198,618: 75.	119,171: 25.
» 1881	106,059: 88.	265,149: 70.	159,089: 82.
Summa	458,868: 98.	1,440,805: 20.	981,936: 22.

Minskningen i inkomsterna af sockertullen har sålunda, under den tid gällande lagstiftning angående beskattning af hvitbetssockertillverkningen varit i verksamhet, uppgått till ett årligt medelbelopp af omkring 109,000 kronor.

Men om alltså såväl statskassans berättigade kraf som hvitbetssockerindustriens eget välförstådda intresse fordrar fasthållandet vid den princip, som ligger till grund för 1869 års beslut, eller hvitbetssockerbeskattningens successiva och lagbestämda stigning, till dess den närmar sig den för utländskt råsocker bestämda tullsats, så torde dock den numera vunna erfarenheten utvisa, att den år 1869 antagna progressionen i beskattningen möjligen varit för stark. Det synnerligen intensiva jordbruk, som en framgångsrik odling af hvitbetor förutsätter, kan först efter en längre tids bearbetning af jorden åstadkommas. Likaledes kan den erforderliga arbetsskickligheten för bedrifvandet af denna kultur först efter någon tids öfning och erfarenhet vinna. I anseende härtill, och då det onekligen ligger i det allmännas intresse, att en industri, hvilken i andra länder lemnat ett så gynnsamt resultat, synnerligen med afseende å så väl jordbrukets som ladugårds-skötselns framåtskridande och blomstring, må komma till utveckling inom de delar af vårt land, hvilka kunna egna sig för densamma, har Utskottet ansett skäl icke saknas för att medgifva en jemkning i 1869 års beslut. Dervid borde dock grundsatsen om skattens successiva stegring så väl i princip fasthållas som i tillämpning genomföras. Endast på detta sätt kan man undvika det vacklande emellan skilda grundsatser, som mer än något annat är till hinder för industriens utveckling. Endast härigenom kan man undgå de stridigheter emellan statskassans kraf och en under statsskydd uppvuxen närings intressen, som eljest icke lära uteblifva. Att fortfarande

bibehålla det nuvarande skattebeloppet, $\frac{2}{5}$ af råsockertullen, har Utskottet fördenskull icke ansett sig kunna tillstyrka. Deremot synes ett höjande af den nuvarande afgiften med $\frac{1}{10}$ eller till $\frac{5}{10}$ af råsockertullen ej möta betänkligheter. Särskildt torde den nuvarande fabriken förmåga att bära en sådan förhöjning icke vara tvifvel underkastad. Ett ytterligare skäl för åtminstone denna förhöjning kan hemtas äfvan deraf, att skyddet för den inhemska sockertillverkningen derigenom skulle i det närmaste nedbringas till hvad det var före den vid 1879 års riksdag beslutade förhöjning af tullsatsen å råsocker. Skyddet för det ur hvarje centner betor producerade socker var nemligen före denna tid 30 öre. Efter nämnda tullförhöjning uppgick det till 37,5 öre. Med en förhöjning af skatten till föreslagna $\frac{5}{10}$ af råsockertullen blir det 31,25 öre, således i alla fall något större än före 1879 års tullförhöjning, allt under förutsättning att råa hvitbetor lemna ett utbyte af $6\frac{1}{4}$ procent råsocker.

Men om än Utskottet i detta afseende anslutit sig till det i Herr Ola Anderssons motion framställda förslag, anser Utskottet, i olikhet med bemälda motionär samt med stöd af hvad här ofvan blifvit anfördt, det vara af vigt att i sammanhang härmed bestämma den progression, i hvilken skatten skall ytterligare stiga, på det att de, som möjligen vilja egna sig åt denna industri, må känna, hvilket skydd de hafva att påräkna. För att äfven härutinnan medla emellan skiljaktiga intressen samt göra de särskilda förhöjningarne mindre känbara anser Utskottet, att hvarje ytterligare förhöjning bör bestämmas till allenast $\frac{1}{10}$ af råsockertullen samt inträda hvar femte år.

Hvad som mer än något annat föranledt Utskottet att föreslå en så betydande jemkning i 1869 års beslut, är öfvertygelsen, att derigenom skulle på ett för näringens sunda utveckling vida gynsamare sätt än genom beviljandet af frihetsår för nyanlagda fabriker främjas det syfte man velat tillgodose med sist antydda förslag. Frågan om sådana frihetsår är icke ny, den har vid föregående riksmöten varit väckt, men, afstyrkt af Bevillnings-Utskottet, blifvit af Riksdagen förkastad. Utskottet har icke heller nu kunnat biträda de i detta afseende framställda förslag. Det är nemligen klart, att, om hvarje äldre fabrik, som i sin omgifning framkallat en betydligare betodling och derunder blifvit underkastad den successivt stigande beskattningen, hvilken möjligen redan närmat sig sitt maximum, skulle kunna ut sättas för att en ny, skattefri fabrik anlades i närheten, så skulle den senare, som vore i tillfälle att genast tillgodogöra sig alla tekniska hjälpmedel för sjelfva industriens bedrivande, derjemte kunna genom högre betalning beröfva den skattepligtiga fabriken sjelfva råmaterialet. Denna senare skulle då antingen nödgas nedlägga sin rörelse eller ock söka på ett eller annat sätt kringgå lagens stadgande. Herr Lasse Jönssons ofvan anförda

förslag till förekommande af dessa olägenheter skulle, enligt hvad Utskottet befarar, ingalunda uppfylla ändamålet, men deremot vara egnadt att just mana till försök att kringgå författningen, äfvensom dertill att vid anläggandet af fabriker måhända mera hänsyn toges till skattefriheten än till be lägenhetens lämplighet i andra afseenden.

Med afstyrkande i öfrigt af de i ämnet väckta motioner får Utskottet alltså hemställa,

att Riksdagen, med återkallande af 1869 års Riksdags beslut i denna del, måtte besluta:

1:o

att afgiften å tillverkningen af hvitbetssocker inom landet skall från och med den 1 Juli 1882 till den 1 Juli 1887 utgöra fem tiondedelar, från och med den 1 Juli 1887 till den 1 Juli 1892 sex tiondedelar, från och med den 1 Juli 1892 till den 1 Juli 1897 sju tiondedelar och från och med den 1 Juli 1897 åtta tiondedelar af den vid dessa tider gällande tullsats å utländskt råsocker af mörkare färg än N:o 18 af den i världshandeln antagna Holländska standard; samt

2:o

att, i händelse denna hemställan bifalles, § 1 i Kongl. Kungörelsen den 25 April 1879 måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»För all tillverkning af hvitbetssocker, som från och med den 1 nästkommande Juli inom riket sker, erlägges tillverkningsafgift i förhållande till det utbyte i råsocker, som de för tillverkningen använda hvitbetor enligt den i § 2 bestämda grund antagas hafva lemnat; och skall denna afgift till den 1 Juli 1887 utgöra fem tiondedelar af gällande tullsats för utländskt råsocker af mörkare färg än N:o 18 af den i världshandeln antagna Holländska standard.»

Då i följd af den genom Kongl. förordningen den 22 November 1878 påbjudna öfvergången till metersystemet förändringar i Kongl. förordningen den 30 Maj 1873 äro af nöden, tillåter sig Utskottet härjemte hemställa dels,

3:o

att § 2 i sistnämnda förordning, hvilken § för närvarande är af denna lydelse: »Det enligt § 1 beskattningspligtiga råsockret beräknas efter de för tillverkningen använda betornas vikt sålunda, att en centner råa (ej torkade) hvitbetor antagas lemna ett utbyte af sex och ett fjerdedels skålpund och en centner torkade hvitbetor ett utbyte af trettioett och ett fjerdedels skålpund råsocker», måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»Det enligt § 1 beskattningspligtiga råsockret beräknas efter de för tillverkningen använda betornas vikt sålunda, att etthundra kilogram råa (ej torkade) hvitbetor antagas lemna ett utbyte af sex och ett fjerdedels kilogram och etthundra kilogram torkade hvitbetor ett utbyte af trettioett och ett fjerdedels kilogram råsocker;»

dels ock

4:o

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa de förändringar, som i öfrigt af nämnda anledning möjligen böra i förordningen införas.

Stockholm den 6 Mars 1882.

På Utskottets vägnar:

A. H. FOCK.

Reservationer:

af Herrar *Bennich* och *Wærn*;

af Herr *Hedlund*, som förenade sig med de ledamöter af Utskottet, som påyrkat skattens höjning med *en tiondedel* hvart *tredje* år, i det han ansåg den af Utskottets flertal beslutade tidrymden af *fem* år för hvarje höjnings inträdande vara alltför lång, och detta så mycket mer som erfarenheten visat, att Riksdagen icke vidhållit föregående Riksdagars beslut i fråga om skattens höjning vid en viss tidpunkt, utan afstått från denna statsinkomst. Man vore således väl bunden i fråga om tillfälle att *höja* skatten under den utfästa tidrymden, äfven om förhållandena än så kraftigt manade dertill, hvaremot man *icke* egde någon säkerhet för, att det på förhand fattade beslutet rörande tiden för den höjda skattens inträdande skall hållas i helgd. Hellre än att pålägga kommande Riksdagar ett sådant band, om också endast moraliskt, har jag röstat för deras mening, som påyrkat den lägre skatten på obestämd tid.

Då man anmärkt, att det här gäller ej blott att uppmuntra *hvitbetssocker-fabrikationen*, utan äfven, i och med detsamma, *hvitbetsodlingen*, hvilken vore väl förtjent af statens understöd med hänsyn till den värderika jordförbättring, som denna odling innebure, och den dryga kostnad, som med jordens beredning för detta ändamål vore förbunden, torde få erinras, att hvarje odlingsföretag är förenadt med dryga föregående kostnader, utan att man hittills ansett staten böra dertill bidra på annat sätt än med odlingslån. Här gäller det likväl att förvandla ofruktbara marker till fruktbarande åkerfält, under det att de jordförbättringar, som afses för *hvitbetsodlingen*, innebära en ytterligare höjd kultur af redan fruktbarande god skånsk åkerjord. Att gynna dessa på ett sätt, som för statsverket skulle utgöra en uppoffring af mer än 100 kronor *årligen* för hvarje tunnland jord, som bär *hvitbetor* — förutsatt nemligen att det är *hvitbetsodlingen*, ej *sockerfabrikationen*, som får nyttan af statens uppoffring — synes mig vara ej blott orättvist ur statsekonomisk synpunkt, utan ock orättvist mot öfriga landsändar.

af Herr *E. G. Boström*, som yrkade bifall till Herr Lasse Jönssons motion; samt

af Herr *C. A. Jönsson*, som instämde i sistnämnde yrkande, för så vidt det beträffade 1:sta punkten af ifrågavarande motion.